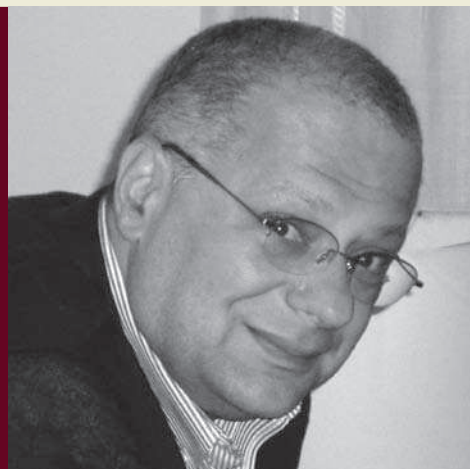

Стефан Попов

Г-н Глюксбург, наричан още Бившия

Това са само две от подигравателните имена, с които в Гърция масово назовават последния си крал от династията Шлезвиг-Холщайн-Зондербург-Глюксбург. Ако има съвременен монарх, изпитал всички беди при създаване на републиката, това вероятно е той, Константин Втори. Не го пускат, пускат го, гонят го. Карат го да се кълне във вярност на престъпна хунта, кълне се от слабост, отказва се. Бяга из страната, вдига бутафорно въстание, за което май само той научава. Уплашен, бяга извън страната (това не се прощава на държавен глава!). Подиграват му се непрестанно. Дават му дворци, вземат му ги. Ходи от съд на съд, от кралски двор на кралски двор. Не му дават паспорт (защото твърди, че няма фамилно име). Конфискуват му всичко. И накрая, сякаш всичко дотук не е достатъчно, Съдът в Страсбург изобретява последното унижение.

Крал Константин II (трети отляво надясно на първия ред), заобиколен от правителството на хунтата, на церемонията по клетвата.

Константин е поучителен пример за България. Най-напред го сполетява екзистенциалният кошмар на всеки монарх: един ден се събужда и царството го няма. След като окончателно става ясно, че царството е отлетяло от отсамния свят и няма намерение да се завръща, започва познатият процес: осмисляне на въпроса все пак какви осезаеми парчета от него са останали. И, както стана у нас, това мислене се превръща в инвентаризация. Царството е видно като имот, конституцията - като нотариален акт, и двете заедно - като източник на нова радост в живота. Но и в тази по-скромна, частногражданска надежда на Константин не му върви. След кратък, но унижителен престой във вътрешното правораздаване, той подава жалба пред Съда по правата на човека в Страсбург през 1992 г. Съдът произвежда принципното си решение през 2000 г., но се произнася окончателно след още две години, през 2002 г.

Това е едно екзотично, схоластически перверзно и същевременно много забаво решение на Съда в Страсбург. То може да се чете като ирония на историята към персонажи, пренесени внезапно от света на Малкия принц в роман на Емил Зола. Константин претендира за собственост над три двореца, които Гърция е отнела със специален закон през 1992 г. Жалбата му се отнася до нарушения на Допълнителния протокол към Европейската конвенция, свързани с правото на собственост. Чисто концептуално, решението на Съда се състои от две пардоксално свързани неравни части. От една страна, Съдът казва: да, нарушение на Конвенцията има. Но, от друга страна, всичко останало казано, постановено, мотивирано, решено и пр. подкопава това ясно първо отсъждане. Почти до степен на отричане от основното решение. Непредубеденият читател на тези 25 страници може да се обърка и да помисли, че Съдът всъщност е решил точно обратното на това, което всъщност е решил. Повечето други текстове, извън единственото изречение за нарушаване на Конвенцията, могат да се изведат

Ноември 2007 г.
Крал Константин
и съпругата му
Ан-Мари на
излизане от Уестмин-
стърското абатство
след церемонията за
годишнината от сватба-
та на кралица Елизабет
и прин Филип.

като следствие именно от противоположното решение. Дори и самото нарушение на правото на собственост е разчленено и от чл. 1 на Допълнителния протокол е взет само един детайл, свързан с липсата на компенсация за конфискуваните три двореца.

Най-значителният знак за тази инверсия е гигантската диспропорция между исканото от Константин обезщетение и присъденото от Съда в Страсбург: Константин претендира (на базата на внимателна и аргументирана експертна оценка), че Гърция му дължи 550 милиона евро. Съдът по принцип не връща имоти, а присъжда компенсации. И му отрежда компенсация от 12 милиона, тоест около 2% от поисканото, което звучи като благосклонно-присмехулен жест. Той повтаря на равнището на една от най-важните институции на обединяваща се Европа с адистичните упражнения, които самата Гърция експериментира над персоната на монарха си.

Преди всичко обаче Съдът отказва да навлиза в каквито и да е материални въпроси, сред които най-съществен е въпросът в крайна сметка - Константин и неговите роднини собственици ли са на трите двореца или не. Съдът отклонява очакването да се произнесе по този въпрос директно и преминава към друг, с който се занимава надълго: не дали Константин е собственик, а дали държавата Гърция го е третирила като собственик. И тук всъщност е фундаментът на решението, което привидно е в полза на Константин. Подробният преглед на комплицираните отношения между Гърция и Константин показва, че десетилетия наред Гърция се е държала към Константин като към собственик. И, заключава Съдът, щом тя многократно след 1974 г. се е държала с него като с частен собственик, той следва да бъде признат за такъв. Самата държава го е конституирала като собственик. Когато след 1992 г. му конфискува имуществото, тя влиза в противоречие със собствената си практика. И не друго, а това противоречие Съдът поставя в основата на решението си сякаш в полза на Константин. Но дали по същество той е, или не е соб-

ственик, Съдът не се смята за компетентен да решава. Много любопитно изглежда и отношението на Съда към характера на собствеността на монарха. Този фундаментален въпрос не е подминат (наглед), но е отклонен по начин, подобен на предишния. Съдът отново твърди, че е некомпетентен да решава какъв статут следва да бъде признат за дворци, собственост на изчезналата в историята монархия. Право на Гърция е да решава, казва Съдът, дали имотите на монархията днес са имоти на републиката. Защото, любопитна е мотивацията на съдиите, право на Гърция е да реши дали републиканското одържавяване не е необходим момент от преминаването към републикански конституционен строй.

И така нататък, множество подобни линии на преобръщане на предполагаемото съответствие между аргументи и решение. Единственият грях на Гърция (освен че се държи неприлично с герои от близката си история, но това не е работа на Съда) е нейната непослователност. А избягването на противоречия е онзи минимум, под който все пак не трябва да се пада, смята Съдът в Страсбург, един всъщност минималистичен съд.

Когато българският Конституционен съд разглежда делото за т. нар. царски имоти, добре е да изучи внимателно именно тази стратегическа перспектива в действията на Съда за човешките права. А тя може да се резюмира примерно така. Първо, Съдът последователно отклонява вземането на страна по въпроси, засягащи границите на конституционния ред. Второ, Съдът открито приема, че собствеността на монарха не е от порядъка на обичайните граждански въпроси, а е именно такъв граничен въпрос. Следователно, трето, право и задължение на висшия представителен орган е да реши статута на такава особена собственост. Въпреки цялата сложност на решението, неговата концептуална страна се побира в това резюме. Иначе Константин се радва на симпатии от колегите си по историческа съдба. Няма гръцки паспорт, но има датски. И е съпредседател на асоциация по ветроходство... ■